

Stanisław Urbański

„Ku doskonałości kapłana”, Marek Kaczmarek, Częstochowa 1997 : [recenzja]

Łódzkie Studia Teologiczne 7, 367-369

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

który pozwala, a nawet wręcz uprasza się o tak rozległe ujęcie i uwzględnienie szerokiego kontekstu współczesnej twórczości filozoficznej. W ten sposób – poniekąd dodatkowo – ks. Sochoń pokazuje doniosłość analizowanego zagadnienia.

Gdyby Autorowi wydało się słuszne opracowanie drugiego wydania powyższej rozprawy, postulowałbym większe udydaktycznienie jej przez zredukowanie kontekstowości wstępu (rozbudowany kontekst postmodernistyczny) i skrócenie istotnej części pierwszej (można wiele z poruszonych tu zagadnień sformułować po drodze, tzn. w trakcie analiz i uwydatnić w rekapitulacjach podobnych, jak np. ta – dotycząca stanowiska Parmenidesa (s. 175–178), na rzecz wyeksponowania części drugiej i trzeciej. Inaczej może udałoby się ukształtować akapity, które w obecnej postaci są bardzo obszerne. Mimo pięknej szaty graficznej, wielkiego wysiłku edytorskiego, nie udało się uniknąć dość licznych „literówek”. Prawdopodobnie pośpiech, z jakim opracowywano książkę przed wakacjami, nie był tu bez znaczenia. Wydaje się także, iż oszczędność (np. w rozmiarach czcionki) również – dzieło ks. Sochoń jest naprawdę bardzo obszerne – dała znać o sobie. Oczywiście to wszystko nie umniejsza doniosłości recenzowanej pracy. Jest to jednak lektura wymagająca znajomości historii filozofii, lektura dla osób mających jakąś zaprawę w filozofowaniu (bądź pragnących zdobyć taką zaprawę), a więc dla czytelników przygotowanych i zainteresowanych problematyką filozoficzną. Studium ks. Sochońia jest wielce kształcącą przygodą, w sposób frapujący wprowadzającą w spór o rozumienie świata i siebie. Dobrze się też stało, że wydanie drukiem rozprawy zbiega się czasowo z opublikowaniem encykliki *Fides et ratio* Jana Pawła II, praca ta bowiem wychodzi w dużej mierze naprzeciw trzynastej encyklice obecnego Papieża.

ks. Sławomir Szczyrba

Ks. Marek K a c z m a r e k, *Ku doskonałości kapłana*, Częstochowa 1997, ss. 203.

Sobór Watykański II zapoczątkował okres przemian i poszukiwań, który jeszcze się nie zakończył. Raczej postawił nas dopiero u początków odkrywania jednej z wielu możliwych dróg realizacji duchowości kapłana, scalonej i pełnej, która odpowiadałaby naturze konsekracji kapłańskiej i potrzebom współczesnego świata. Dlatego pojawiają się próby całościowego opracowania duchowości kapłańskiej. Do takich prób należy zaliczyć m.in. prace: M. Marciela, *Integral formation of catholic priests*, New York 1992 w obszarze języka angielskiego i ks. W. Słomki, *Duchowość kapłańska*, Lublin 1997.

Nowym impulsem poszukiwań stał się Generalny Synod Biskupów w Rzymie (1990), który omawiał problemy związane z dokonującymi się przemianami w świecie i w Kościele w związku z kapłaństwem hierarchicznym w 25 lat po Soborze Watykańskim II. Owocem prac Synodu jest posynodalna Adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis*. Również szczególną uwagę duchowości kapłańskiej poświęca obecny papież Jan Paweł II w swoich licznych przemówieniach i listach. Nic też dziwnego, że nauka tegoż Papieża na temat świętości kapłana stała się przedmiotem badań ks. M. Kaczmarka.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym rozdziale Autor ukazuje teologiczne podstawy doskonałości kapłańskiej oraz specyfikę życia kapłańskiego. Przedstawia wezwanie kapłanów do realizacji rad ewangelicznych i ich udziału w godności oraz posłannictwie kapłańskim samego Chrystusa. Jako słudzy Chrystusa są oni zatem duszpasterzami i współpracownikami w dziele zbawienia ludzkości.

W drugim rozdziale został zaprezentowany model miłości pasterskiej jako istotny element doskonałości kapłańskiej w świetle nauczania Jana Pawła II. Powołanie kapłańskie jest bowiem zanurzone w miłości zbawczej Chrystusa i tę miłość ma objawiać światu. Dlatego i miłość pasterska jest

przede wszystkim darem z siebie dla Kościoła na obraz Chrystusa. Kapłan, który odpowiada na swoje powołanie, potrafi ze swojej posługi uczynić przedmiot miłości.

Trzeci rozdział niniejszej rozprawy omawia środki uświęcenia kapłana, na które Ojciec Święty zwraca uwagę. Są to, ogólnie mówiąc, środki sakramentalne i pozasakramentalne. Wśród pierwszych wyróżniają się sakrament pokuty i Eucharystii. Z nich bowiem winien czerpać duchowe siły do naśladowania swego Mistrza. Do środków pozasakramentalnych można zaliczyć modlitwę, praktyki ascetyczne i głęboką cześć do Matki Bożej.

Czwarty rozdział pracy przedstawia problem formacji permanentnej kapłanów. Kapłan na mocy święceń jest zobowiązany do stałej formacji w zakresie ludzkim, pasterskim, duchowym i intelektualnym. Prezbiter na skutek różnych okoliczności życia może zatracić walory ducha czy umysłu, tak istotne w pełnieniu kapłańskiej misji. Stale więc, na różne sposoby, powinien odnawiać w sobie charyzmaty i dary udzielone mu przez Chrystusa w chwili święceń. Dlatego Autor ukazuje formację kapłańską prowadzoną różnymi metodami zależnie od grup wiekowych kapłanów. Od formacji bowiem w dużej mierze zależy doskonałość kapłana i dzieło nowej ewangelizacji w świecie.

W prezentowanej książce Autorowi udało się bardzo dobrze w sposób prosty i jasny naświetlić problem postawiony we Wstępie dysertacji opartej na bogatej literaturze źródłowej. Trudność podjętego opracowania polega na tym, że nauczanie Papieża w analizowanym przedmiocie jest bardzo obszerne. Wśród Jego wypowiedzi, z wyjątkiem dokumentów, nie można znaleźć większej syntezy, którą można by było uznać za całościowe metodycznie ujęte zagadnienie doskonałości kapłańskiej. Dlatego Autor musiał dokonać bardzo wnikliwej analizy ogromnej ilości tekstów i na jej podstawie stworzyć syntetyczną wizję Jego duchowości kapłańskiej. Zapoznanie się z treścią rozprawy przekonuje, iż Autor po mistrzowsku sprostał temu zadaniu.

Kiedy podejmuje się próbę ukazania tego, co stanowi fundament doskonałości kapłańskiej, należy odwołać się do istoty tożsamości kapłańskiej, w której duchowość ta ma swoje źródło. A tożsamość kapłańska posiada charakter relacyjny. Natury kapłana nie da się bowiem rozpatrywać w samej sobie. Jej wewnętrzna prawda odsłania się jedynie w odniesieniu do rzeczywistości, która znajduje się niejako poza nim, a w której kapłan znajduje swoje ostateczne zakorzenienie.

Dlatego relacyjne ujęcie duchowości kapłańskiej jest nowością w nauczaniu Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Najmocniej zostało wyrażone w posynodalnej Adhortacji apostolskiej *Pastores dabo vobis*. Ojciec Święty uczy, że tożsamość kapłańska ma swe źródło w Tajemnicy Boga i Kościoła. Stąd też Autor, analizując podstawy doskonałości kapłańskiej, wskazuje na jej powiązanie z pierwotnym źródłem, jakim jest Tajemnica Trójcy Świętej, a później Tajemnica Kościoła. Relacyjność tożsamości kapłańskiej, która jest złączona z naturą kapłaństwa, oznacza odniesienie, komunię kapłana z Ojcem przez Syna w Duchu Świętym. Komunia miłości z Trójcą Świętą jest fundamentalnym rysem kapłańskiego stylu życia oraz duchowości i formacji kapłańskiej. Szczególnym – wyrazem tej komunii jest życie sakramentalne i modlitwa oraz pełnienie woli Ojca objawionej przez Chrystusa w Duchu Świętym. Relacyjność tożsamości kapłańskiej oznacza także komunię z Kościołem i ludźmi, do których Jezus posyła kapłana. Komunia miłości z ludźmi jest niezbywalnym rysem duchowości kapłańskiej. Kapłan jest nie tylko człowiekiem komunii miłości z Bogiem, ale także komunii miłości z ludźmi. Dla tej komunii miłości z ludźmi nie powinno być granic, poza jedną, której przekroczyć nie można, a jest nią grzech. Stąd też Ojciec Święty mówi w *Pastores dabo vobis*, że „nie można zatem określić natury i misji kapłaństwa służebnego bez uwzględnienia tych różnych i bogatych odniesień, mających swe źródło w Trójcy Przenajświętszej i urzeczywistniających się we wspólnocie Kościoła” (PDV 12).

Ujęcie relacyjne kapłaństwa pozwoliło Autorowi w sposób prawidłowy podkreślić niektóre jego elementy doktrynalne (rozdz. I), ale wyakcentować również i te, które są istotne w permanentnej formacji kapłańskiej, zwłaszcza dotyczące relacji kapłana do Chrystusa, Kościoła i drugiego człowieka (rozdz. II i IV). Albowiem formacja powinna uwarżliwiać kapłana na konieczność rozwoju aspektów relacyjności, komunii, jako elementów fundamentalnych tożsamości i duchowości kapłańskiej.

Bardzo istotny pod względem doktrynalnym jest również rozdział drugi niniejszej książki. Ponieważ tożsamość kapłana jest najlepiej czytelna w Chrystusie. W *Pastores dabo vobis* czytamy, że „kapłan jest żywym i przejrzywym obrazem Chrystusa Kapłana” (PDV 12). To właśnie w tajemnicy Chrystusa i swej relacji z Nim, kapłan odkrywa siebie w swej najgłębszej tożsamości, także tej trynitarniej. Kapłan bez odniesienia całkowitego do Jezusa zatraciłby siebie i swą najgłębszą tożsamość. Stąd też duchowość kapłańska, z racji ontycznej jedności kapłana z Jezusem Pasterzem jest ściśle powiązana z naśladowaniem Jezusa Dobrego Pasterza oraz miłością pasterską. Życie duchowe bowiem kapłana kształtuje się poprzez relację z Jezusem Pasterzem i kierowanie się miłością pasterską. Dlatego też można go nazwać człowiekiem miłości pasterskiej. Ta miłość pasterska nie przejawia się pierwszorzędnie w działaniu duszpasterskim czy życiu duchowym. Jest ona czymś więcej niż samym tylko działaniem. Jest ona głęboko osadzona we wnętrzu kapłana i przenika zarówno jego bycie, jak i działanie. One z niej wypływają.

Książka ks. M. Kaczmarka stanowi cenne studium z zakresu doskonałości kapłańskiej i na pewno będzie stanowić znaczące opracowanie dla innych badaczy duchowości kapłańskiej zarówno w przybliżeniu nauczania Magisterium Kościoła, jak również w badaniach tożsamości kapłańskiej w świetle różnych doktryn. Jest to bowiem pierwsza, pionierska praca w polskiej literaturze teologicznej ukazująca dotychczasowe nauczanie Jana Pawła II na temat doskonałości kapłańskiej. Nie ulega wątpliwości, iż nauczanie Ojca Świętego o doskonałości kapłańskiego życia stanowi poważny wkład do teologii i duchowości kapłaństwa, a w sposób szczególny okazuje się nieocenioną pomocą w określaniu kierunków formacji kapłańskiej w nadchodzącym trzecim tysiącleciu chrześcijaństwa.

Jest to książka bardzo ambitna, wymagająca wiele trudu Autora, a jednocześnie głęboko wartościowa. Może być przewodnikiem dla ojców duchowych i mistrzów nowicjatów, ponieważ wnosi ona nowe naświetlenie w dziedzinie duchowości kapłańskiej.

ks. Stanisław Urbański

René Coste, *Théologie de la paix*, Les Éditions du CERF, Paris 1997, ss. 451.

Kardynał Roger Etchegaray, przewodniczący Rady Papieskiej *Justitia et Pax* we wprowadzeniu do pracy zbiorowej *Les combats de la paix*¹, wydanej z racji 75. rocznicy urodzin i 40-lecia pracy naukowej ks. prof. René Coste’a, napisał: „Ogromny dorobek Jubilata rozbrzmiewa jak *Bolero* Ravela. W tym przenikliwym i urzekającym dziele dominuje motyw Pokoju, który powraca wielokrotnie w różnych wersjach”².

Coste już w czasie studiów seminaryjnych interesował się i to w sposób szczególnie problematyką wojny i pokoju. Zauważył wówczas, że wielotomowy łańcuch podręcznik teologii moralnej zaledwie na kilku stronach w sposób ogólny, a zarazem tradycyjny ukazuje problem wojny. Informacje tą drogą uzyskane nie zadowolili go. Wydaje się, że ów niedosyt i związany z nim niepokój, wynikający z powierzchownego potraktowania tego ważnego zagadnienia, wytyczyły Coste’owi kierunek dalszych poszukiwań.

Dzisiaj jest on autorem 31. pozycji książkowych, kilkuset artykułów i rozpraw naukowych oraz wielu publikacji o charakterze popularnonaukowym. W tym ogromnym dorobku naukowym Coste’a poważna część prac dotyczy zagadnienia wojny i pokoju. Stąd też zwykło się określać go jako teologa tej kwestii.

Analizując dzieło Coste’a w ujęciu chronologicznym, można wyróżnić trzy zasadnicze okresy twórczości: I (1961–1968), w którym Autor omawia problem wojny i pokoju w świetle tradycyjnie

¹ *Les combats de la paix. Mélanges offerts à René Coste*, PSS, sous la direction de Pierre Colombani, Institut Catholique de Toulouse, 1996.

² Tamże, s. 5.